

Over den Steenen padt

De geschiedenis van de boerderij Middenhof te Souburg

De burgemeester van Vlissingen zélf moet eraan te pas komen. Met grote spoed haast hij zich naar hofstede Middenhof in West-Souburg. Er worden daar bomen en struiken gerooid die langs het Koopmansvoetpad staan. De gemeente Vlissingen is, naar haar eigen idee, de eigenaar van deze bomen. Boer Jan Dorleijn en zijn moeder Neeltje Westveer, weduwe van Leendert Dorleijn, denken daar heel anders over. Als de burgemeester op hoge toon eist dat het rooien gestaakt wordt, antwoordt Jan dat “het op zijn orders geschied was, te weten voor zijne moeder de weduwe van Leendert Dorleijn voornoemd, welkers zaken hij waarnam – met bijvoeging dat het hare boomen waren – dat hij er mede voort zou gaan en dat ze er allen aan moesten die ter lengte van hare beplanting stonden.”

En dat gebeurt dan ook. Jan geeft zijn arbeiders opdracht met hakken verder te gaan, het protest van de burgemeester ten spijt.¹

Middenhof

Midden in Oost-Souburg, ter hoogte van

Middenhof op de kaart van Walcheren van de Hattinga's. (Zeeuws Archief, Atlas Hattinga Zeeland, deel I, nr. 16.)

het huidige pand Kanaalstraat 62, stond tot 1950 hofstede Middenhof. Hij lag oorspronkelijk tussen de dorpen Oost- en West-Souburg in, aan de lange straat die de twee dorpen met elkaar verbond. Tot de samenvoeging van beide gemeentes in 1835 stond hij op West-Souburgs grondgebied, maar door de aanleg van het Kanaal door Walcheren werd dat later Oost-Souburg.

In het begin van de jaren dertig werd er al bij de hofstede behorende grond onteigend voor de bouw van een nieuw gemeentehuis,² het huidige onderkomen van Omroep Zeeland. In 1950 moest de boerderij wijken voor woningbouw. Nu bevindt zich op die plek onder andere de Middenhofsingel.

Tussen 1774 en 1881 werd de boerderij bewoond door de familie Dorleijn. De betovergrootvader van de auteur van dit artikel werd daar geboren.

De hofstede

Volgens de niet-uitgegeven herinneringen van Jacobus Arendse (1922-2006),³ zoon van de laatste pachter Arie Johannes Arendse, is het in de vorige eeuw “een geweldig groot en met name hoog huis in verhouding met de schuur.” Dat komt overeen met wat burgemeester M.C. Paspoort

van Grijskerke in 1860 schrijft.⁴ Hij noemt Middenhof in een rijtje hofsteden die met hun “overgeblevene vijvers en boerenwoningen” herinneren aan verdwenen buitenverblijven.

In een genealogische studie over het geslacht Dorleijn (1983 en 1992)⁵ concludeert de auteur dat er bij de boerderij wellicht ooit een herenhuis heeft gestaan. De formuleringen “seecker geheel huys ende hofstede met schuyringe stallinge backeete gevolge ende toebehooren” (bij de verkoop in 1677) en “sekere hofstede huysinge schuyre speelhoff ende gevolgen van dien” (bij de verkoop in 1687) zouden daarop wijzen. Hierover is verder echter niets bekend.

De woning

De aan de schuur vastgebouwde woning was lang en hoog. Het deel van het dak aan de korte zijde dat niet aan de schuur grensde, had een schuin oplopende kant. De deur zat aan de lange zijde, met links

Hofstede Middenhof in Oost-Souburg, voorheen West-Souburg, in de Kanaalstraat, zomer 1909. Van links naar rechts: Lein Suurmond, Arie Arendse jr., Gillis Suurmond, Boucherie, Jo Arendse, Pieter Arendse, Arie Arendse sr., Francina Arendse, Leune Dingemanse en mevrouw P. Arendse-de Vroone. (Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, FA9848)

en rechts twee ramen. Vanwege de kelder waren de ramen aan de rechterkant iets hoger. Aan de achterzijde bevond zich één raam in het midden van de gevel.

Het huis had, in tegenstelling tot de meeste Zeeuwse hofsteden, alleen een voordeur. De muren stonden behoorlijk scheef, vooral de achtermuur die 25 centimeter uit het lood stond. Met toestemming van de rentmeester werd er, in opdracht van Arendse, aan de binnenkant een houten wand voor gezet.

De indeling van de woning was als volgt: de voorvloer, waar het dagelijks leven zich

afspeelde en waar je met de enige buitendeur direct binnenviel. Hier was het eerste stukje afgescheiden door een wand met een schuifdeur (het klompenhok met een tegelvloer). De voorvloer had één raam, tevens het enige raam aan de achterzijde van de woning. Er stonden een grote tafel en een kolenfornuis. Links was de mooie

tweeën gedeeld. Tussen de voorvloer en de hoge kamer bevond zich de trap naar de zolder en de kelderingang. Aan de rechterzijde was, tegen de woning aan, de plee gebouwd.

Op foto's⁶ is een onderbreking in het metselwerk te zien tussen de hoge kamer en de voorvloer/mooie kamer. Binnen werden

deze twee gedeeltes gescheiden door een stenen muur, terwijl tussen de voorvloer en de mooie kamer slechts een houten wand zat. Dit lijkt erop te wijzen dat het rechterdeel van de woning ouder was. Het linkerdeel werd er later bijgebouwd. Op de kaart van de Hattinga's uit 1750 staat de woning los van de schuur. De vraag blijft of dit een juist beeld geeft van de werkelijkheid.

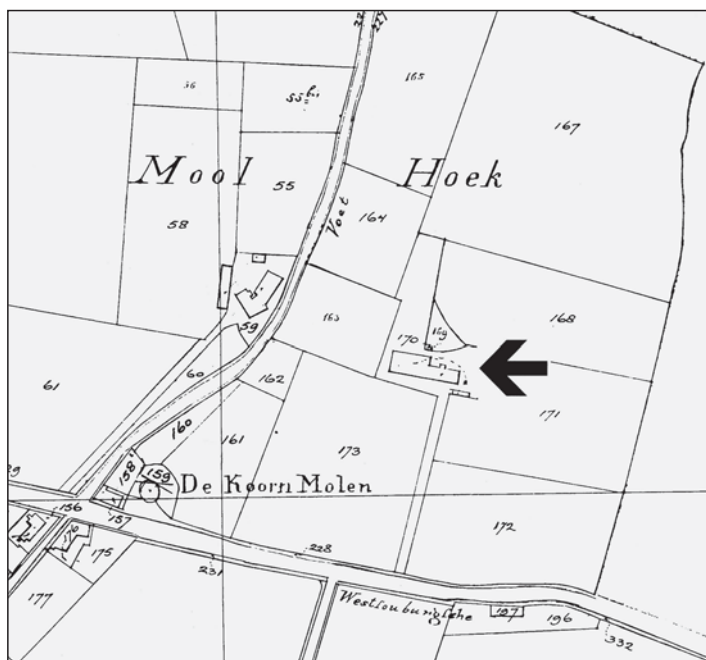
De zolder

De zolder werd gebruikt als opslag voor overbodige spullen en de opbrengst van de oogst. Zo noemt een boedel-

beschrijving uit 1806⁷ onder andere "omtrent zeventien zakken Tarwe, ses zakken Rijsselaar Boonen, omtrent veertig half Manden appels in soort, Eenige Partijen Set-Erten en Hoveniers zaden in soort, Elf Graanzakken in soort", maar ook "Een kakstoel, Een Hellebaard, Een Bierkrane en Rommelinge".

Het erf

Een lange 'baan' vanaf de Kanaalstraat (vroeger ook wel Westsouburgsche Weg genoemd) leidde tot de hofstede. Aan de rechterkant voor de woning bevond zich

Middenhof op de kadastrale minuutplan van West-Souburg, sectie B, 1822, in: 'Kadastrale Atlas van Zeeland 1832 – Vlisssingen, West-Souburg, Oost-Souburg, Ritthem', Serie Walcheren, deel 2, Middelburg 1997.

kamer met een houten vloer en rechts de hoge kamer met rode plavuizen. Beide kamers aan de voorzijde hadden twee ramen maar die van de hoge kamer zaten, vanwege de grote kelder eronder, wat hoger. De hoge kamer diende als slaapkamer. Daar bevonden zich twee bedsteden. Door een houten wand was deze kamer in

een stenen bakkeet met een oven uit ongeveer 1650. Links ervan was een welput. Rechts naast de woning was het kippenhok en direct achter de woning stond een stenen varkenshok met pannen-zadel-dak, ook van rond 1650. Links van de aangebouwde schuur bevond zich een houten wagenschuur met stenen fundering.

afgebroken en op dezelfde plaats werd de nieuwe gebouwd. Het werd een voor die tijd heel moderne schuur van steen, met betonnen vloeren en een zgn. Hollandse stal met veel meer vrijheid voor de koeien. Het drinkwater kon met een pomp en een ondergrondse leiding rechtstreeks in de voorbak worden gepompt. Wel met alleen

De schuur

Eerdergenoemde boedelbeschrijving uit 1806 vermeldt ook de dieren die in de schuur ondergebracht werden: “Een Paard oud Twintig Jaaren, Een Paard oud Twaalf Jaaren, vijf Melkkoeien in soort, Een kalfdragende vaarse, Een Jaarling vaarskalf, Een veth verken en Twee magere verken.” Op foto’s uit het begin van de twintigste eeuw⁸ is te zien dat de schuur al van steen was, met een rieten dak. Arendse: “In 1929 besloot de eigenaar van onze boerderij dat er een nieuwe schuur gebouwd moest worden. De oude, met rieten dak, werd

Uitvergroting van een deel van de foto van pagina 13. Hierop staan alleen de mannen. Het gewas op de voorgrond is mangelwortelen. (Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, FA9849)

een handpomp natuurlijk; elektrisch licht was toen nog te veel gevraagd. Bij het monteren van de dakbalken vielen veel grote spijkers naar beneden die door mij naarstig werden verzameld in een kistje. De aannemer was een goede vent, maar een grote schreeuwlelijk. Hij zag mijn kistje staan, zei ‘bedankt’ en graaide het kistje

mee. Wat een krent. Toen kwam de rietdekker. Het dak werd eerst gedekt met riet waaroverheen dakpannen werden gelegd. Met de rietdekker mocht ik mee het dak op. Hij zette mij vast aan een touw.”⁹

De grond

Hoewel uit de bodemkaart van Walcheren¹⁰ valt op te maken dat de hofstede nog net op een uitloper van een hoger gelegen kreekrug ligt, is op Middenhof de verdeling van de grond ongunstig: slechts 34 procent bouwland tegen 66 procent weiland. Jacobus Arendse herinnert zich veel veldnamen uit de jaren twintig en dertig: “Onze weilanden en akkergrond hadden allemaal een naam. De hofwei, notenboomwei, varkenswei, hoge wei, padwei, knuutswietjes, baanwei, kalverwei, sprinkwei, kemperbiezenwei, zandputwei en de nieuwe wei. De akkergrond was de boomgaard, voor het huis, het baantje, het stenen padje, de hoge meete, knuut, vijfverstukje en ’t eiland.”¹¹

De oudste geschiedenis

Op de beroemde kaart van Walcheren van de gebroeders Hattinga is de boerderij, naast molen De Pere uit 1725, langs het “Steene Gaanpad van Vlissingen op Middelburg”, op de grens met Oost-Souburg, duidelijk te zien. Maar we kunnen nog verder terug in de tijd. Bij de afbraak van de hofstede in 1950 werd geschat dat de woning, de bakkeet en het varkenskot dateerden van rond 1650. Maar nog ruim vóór dat jaar was er al sprake van een boerderij op deze plaats.

J.W.F. Dorleijn noemt in zijn *Het geslacht Dorleijn in Zeeland. Verslag van een genealogisch onderzoek* en in zijn *Voortgezet onderzoek* ene Janes de Moor als

oudst bekende eigenaar die in 1589 een hofstede met 7 gemeten en 142,5 roeden (2,9 ha) in het Pier Coppoolsblok verkocht aan ene Marten Cornelisse. Daarna veranderde het hof in de loop der jaren nog vele malen van eigenaar.

Begin achttiende eeuw verbouwde een van die achtereenvolgende eigenaars, een zekere mr. Daniel Vincentius, het pand: hij “heeft het oud huis vernieuwt, en zo hoog opgetrokken.”¹²

Bij een verkoop in 1758 blijkt de hofstede Het roode Hek te heten; de naam Middenhof ontstond pas later.

Na 1774, Dorleijn

Op 1 mei 1774 komt de hofstede, met de ernaast gelegen boerderij, in handen van Leendert Dorleijn. Leendert is geboren in 1742 in Aagtekerke als zoon van een “Meester-stroodekker”. Rond zijn twintigste trouwt hij met een meisje uit West-Souburg, Magdalena de Wolf, en gaat in Oost-Souburg wonen. Bij de koop van de hofsteden sluit hij een lening af voor £ 1.100, die hij in 1789 al heeft afgelost. De zaken gaan kennelijk goed. In het gezinsleven gaat het minder, want zeven van de negen kinderen overlijden op jonge leeftijd en Magdalena overlijdt in 1780. Drie jaar later hertrouwt Leendert met de 22 jaar jongere Neeltje Westveer uit Nieuwland. Zij krijgen samen zes kinderen, vijf dochters en één zoon. In 1783 blijkt de tweede hofstede, die al vervallen was, afgebroken te zijn. Leendert Dorleijn laat de hofstede bij zijn overlijden in 1806 na aan zijn vrouw Neeltje Westveer en zijn acht kinderen. Daardoor behoort Neeltje Westveer in 1832 tot de tien belangrijkste grondbezittende natuurlijke personen van West-Souburg. Deze tien grondbezitters bezitten samen

ongeveer 55 procent van het grondgebied van de gemeente West-Souburg.¹³ Neeltje Westveer is degene die in 1825 een rol speelt in het hierboven beschreven conflict tussen Vlissingen en West-Souburg over de eigendomsrechten van de bomen langs het Koopmansvoetpad. Het conflict speelt zich af “ongeveer ten westen waar de molen De Pere staat. En de grond langs het pad was van de weduwe Leendert Dorleijn.”¹⁴ Pas negen jaar later komt er een eind aan de onduidelijkheid over die rechten.

In 1834 verkoopt Neeltje de boerderij met het land voor f 9.327,15 aan haar jongste zoon Jan Dorleijn (1796 West-Souburg - 1881 Oost- en West-Souburg), dezelfde die de burgemeester van Vlissingen te woord staat in het conflict over de bomen. Jan is in 1825 lid van de gemeenteraad van West-Souburg, tot de samenvoeging met Oost-Souburg in 1835. Tussen ongeveer 1844 en 1857 is Jan een van de twee Souburgse wethouders. De andere is de geneesheer Hendrik Ficus Haman, die aan de oostzijde van het huidige Oranjeplein woont.¹⁵

Jan Dorleijn is niet onbemiddeld. Zo koopt hij in 1842 voor zoon Janis hofstede Niet Altijd Zomer¹⁶ aan de andere zijde van het Koopmansvoetpad, grenzend aan Middenhof. Zoon Leendert woont tot 1866 op hofstede Groot Abeele, in 1844 door Jan voor hem gekocht.

In 1852 gaat Jan met zijn vrouw aan de westzijde van het huidige Oranjeplein wonen en verpacht hij Middenhof aan zijn zoon Pieter. Pieter zal Middenhof beheren tot de dood van zijn vader in 1881. Daarna verhuist hij naar Middelburg waar zijn vrouw en zijn zoon Pieter het volgende jaar beiden overlijden. Pieter trouwt in

1883 voor de tweede keer met een 22 jaar jongere vrouw, die negen jaar later overlijdt. Zelf bereikt hij de leeftijd van 85 jaar. Na het overlijden van Jan in 1881 worden Niet Altijd Zomer (voor f 4.875,-) en Middenhof verkocht op een openbare veiling in herberg De Zwaan. Jans nalatenschap bedraagt f 63.118,66, een voor die tijd behoorlijk bedrag. Dat kwam onder andere doordat er nogal wat grond van beide hofsteden aan de Staat was overgedragen ten behoeve van Spoorweg- en Kanaalwerken. Een bedrag van bijna f 17.000,- is belegd in – voor 80 procent Russische – aandelen en obligaties.

Middenhof komt in handen van vrouwe Jacoba Suzanna Petronella Tak, echtgenote van dr. Abraham van der Swalme, geneesheer-directeur van het krankzinnigengesticht Sint Joris Gasthuis te Delft. Pachter is een zekere Pieter Cevaal.

Na 1890, Arendse

In 1890 wordt Arie Arendse (1853 Vlissingen - 1907 Oost- en West-Souburg) uit Vlissingen de nieuwe pachter. In 1917 werd Arie opgevolgd door een van zijn zoons, Arie Johannes Arendse (1893 Oost- en West-Souburg -1966 Ens). Eigenaar is dan de familie Boogaert te Middelburg, vermoedelijk de familie die in villa De Sprencq aan de Seissingel woont. Arie Johannes is een bekend persoon in Souburg. Zo is hij bijvoorbeeld voorzitter van het schoolbestuur van de School met den Bijbel aan het Oranjeplein en gemeenteraadslid.

Zoon Jacobus Arendse beschrijft in zijn herinneringen het leven op de boerderij. Over hoe hij zijn vader helpt op het land. Over de paarden die worden opgehaald uit de achterste wei, over de klavers die

geplukt moeten worden voor de stier die ook 's zomers op stal blijft staan, over het varken dat niet naar slager Minderhoud wil maar met een emmer op z'n kop wel mee móet, over meester Luteijn van de School met den Bijbel die in een landloperspak gier komt halen voor zijn tuin, maar tijdens het lopen nogal wat verliest. Het vee dat

enkele kalkoenen. Er was een grote boomgaard met hoogstambomen." In de bakkeet wordt nog volop gekookt, de melk van zaterdag en zondag wordt er ontroomd omdat deze niet naar de fabriek kan. Er staan petroleumstellen, maar er is ook nog een open vuur. In de grote schouw van de woning worden spek en ham gerookt.

De hofstede Middenhof van de familie Arendse te Oost-Souburg ten tijde van de inundatie, 1945. (Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, FA8167)

van de stal naar de wei gebracht wordt in het voorjaar, ruïn Lodewijk die op het erf gecasteerd wordt. Jacobus Arendse: "We hadden paarden, koeien en kalveren, schapen, varkens, kippen en eenden. Ook

Jacobus: "Eenmaal per jaar kwam de rentmeester de boerderij inspecteren. Dat gaf ook voor ons grote drukte, want alles moest worden schoongemaakt en alle gras dat op het erf groeide moest worden weggeschoffeld en opgeveegd. Dat was ook de gelegenheid om verbeteringen te vragen. Moeder wilde graag een klein raam extra op de hoge kamer, genadig toegestaan."¹⁷

Oorlog¹⁸

Jacobus over de meidagen van 1940: “De brandweerauto, nog geen jaar oud, stond niet veilig in de brandweergarage aan het gemeentehuis en werd geplaatst onder drie reusachtige perenbomen voor ons huis. Eromheen werden muren gebouwd van zandzakken. De bakkeet werd gepromoveerd tot bemaningsverblijf en de grote notenboom verving de droogtoren voor de slangen. Ook de babybrandspuit werd bij ons geparkeerd en omringd door zandzakken.”

Over het bombardement op Middelburg op 17 mei 1940: “Wij zagen het hele bombardement gebeuren. De bommenwerpers vlogen heel laag over ons heen, want het afweergeschut was door de munitie heen. Het kabaal was zo verschrikkelijk dat we onder een grote doornstruik kropen terwijl de koeien allemaal om ons heen kwamen staan.

Toen het ergste over was kwam er een soldaat en die vroeg mijn vader om zijn broek en kiel, want hij wou ertussenuit. Ik weet niet of mijn vader daarop is ingegaan.” Over het einde van de strijd: “De moffen hadden zware bommen afgeworpen en de grote bomtrechters werden gebruikt om de paarden in te begraven. Anderen vingden de loslopende paarden en brachten ze samen in de eerste wei achter de boerderij

bij ons thuis. Tegen de avond waren er zo'n vierhonderd bijeen. Ze vraten niet alleen het gras maar ook de zoden, zo uitgehongerd waren ze; het tuig werd allemaal neergegoid langs het pad naar de wei. Gigantische stapels.” De beste paarden worden door de bezetters gevorderd, de rest wordt verkocht. “Op een nacht viel

De straat Middenhofsingel is een verwijzing naar de vroegere boerderij. Onder een inmiddels verdwenen straatnaambord staat als toelichting op de herkomst van de naam van deze straat dat de boerderij in 1947 is afgebroken. Dat moet 1950 zijn. Mocht de gemeente Vlis-singen het verdwenen straatnaambord ooit willen herplaatsen, dan moet deze tekst dus worden aangepast. (foto's Leo Hollestelle)

er een bom bij een groep bomen op de hoge wei. De koeien waren juist daar aan het herkauwen. Een jonge koe, een lakenvelder en de trots van onze kudde, kreeg een scherf in de uier. Wekenlang heb ik de wond driemaal per dag met sodawater uitgewassen, de dierenarts kon niets doen. Het dier is langzaam weggeteerd.”

Op een keer wordt ook de schuur getroffen. Wanneer in 1944 Walcheren geïnundeerd wordt komt natuurlijk ook Middenhof in het zoute water te staan. Op een luchtfoto van de RAF van 18 oktober 1944¹⁹ is duidelijk te zien dat de boerderij op de grens van hoger en lager gelegen land staat. Er staat altijd water in de gebouwen. Met springvloed komt het tot zo'n dertig centimeter van de zolderbalken. Een opname uit het voorjaar van 1945 toont de fruitbomen op het erf, voor de laatste maal, bloeiend in het zoute water!²⁰ Het lijkt symbolisch voor het naderende einde van een eeuwenoude hofstede. Enkele jaren later is Middenhof afgebroken en zijn de akkers en weilanden volgebouwd met woningen. De familie Arendse verhuist in 1950 naar Ens in de Noordoostpolder waar zij een vervangend bedrijf begint. De naam van de boerderij? Middenhof!²¹

Gert Dorleijn

1. Christ Peters, 'Grepn uit Vlissingen verleden. Een bundel Vlissingse archiefsprokkels', Vlissingen 1992.
2. A.H.S. Stemerding, 'De Gemeente Oost- en West-Souburg. Gedenkboekje uitgegeven ter gelegenheid van de opening van het Gemeentehuis op Zaterdag 26 Augustus 1939', Oost-Souburg 1939.
3. J. Arendse, 'Herinneringen', niet uitgegeven. Dank aan Tanny Meerstadt-Arendse te

Emmen en de heer A. Arendse te Kinrooi voor alle informatie.

4. Jhr. M.C. Paspoort van Grijskerke, 'De gemeente Oost- en West-Souburg, eene statistische bijdrage tot de plaatsbeschrijving van Zeeland, uit echte bronnen samengesteld', Middelburg 1860, p. 33.
5. J.W.F. Dorleijn, 'Het geslacht Dorleijn in Zeeland. Verslag van een genealogisch onderzoek', Maassluis 1983, p. 115 e.v., en J.W.F. Dorleijn, 'Het geslacht Dorleijn in Zeeland. Voortgezet onderzoek', Delft 1992, p. 20. Alle hierna volgende historische informatie over de bewoners is afkomstig uit deze twee werken.
6. Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, nr. FA14693.
7. J.W.F. Dorleijn, '-verslag', 1992, p. 325 e.v.
8. Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, nrs. FA9848 en FA9849.
9. J. Arendse, 'Herinneringen'.
10. J. Bennema en K. van der Meer, 'De bodemkartering van Walcheren', 's-Gravenhage 1952.
11. J. Arendse, 'Herinneringen'.
12. M. Gargon, 'Walcherse Arkadia', facsimile uitgave, Middelburg 1969, pp. 36-38. Dank aan W.P. van der Heijden voor de tip.
13. 'Kadastrale Atlas van Zeeland 1832. Vlissingen, West-Souburg, Oost-Souburg, Ritthem', Serie Walcheren deel 2, Middelburg 1997, p. 24.
14. Christ Peters, a.w., 1992.
15. A.H.S. Stemerding, 1939. Over deze bijzondere persoonlijkheid zie ook: J.Z.S. Pel, 'Chirurgijns, doctoren, heelmeeesters en artsen op het eiland Walcheren 1700-2000', digitale publicatie KZGW, deel 1, Middelburg 2006.
16. Zie ook: G.J.C. Uijt de Haag, 'Het Koopmansvoetpad' in: 'Den Spiegel', jaargang 15, nummer 3, pp. 15-18.
17. J. Arendse, 'Herinneringen'.
18. Ibidem.

19. *Zeeuws Documentatiecentrum, beeldbank Zeeland in Beeld, nr. 27899.*

20. *Gemeentearchief Vlissingen, beeldbank Vlissingen in Beeld, nr. FA14693.*

21. *www.flevolandboventwater.nl (documentnummer 728291). Over de familie Arendse en*

andere Zeeuwen die in de Noordoostpolder een nieuw bestaan opbouwden zie: dr. D.J. Wolf- fram, 'Zeeuwse pachtters in de Noordoostpolder. Selectie en bijdrage aan de sociale opbouw 1945-1962', Lelystad 1995.

De consistorie- kamer

Een markant gebouw bij de kerk van Koudekerke

Eind december 2006 schrokken de inwoners van Koudekerke op toen ze via een huis-aan-huisfolder vernamen dat het bestuur van de plaatselijke protestantse gemeente plannen koesterde om de oude witte consistorie aan het Dorpsplein te slopen. Kort daarna haakte de *PZC* daarop in met een artikel waaruit het ongeloof van de bewoners sprak.

Het kerkbestuur was echter van mening dat er geen alternatief was. De vroegere gereformeerde kerk met aanbouw, aan de Tramstraat, was inmiddels verbouwd tot leslokalen van basisschool 't Klinket en men zocht meer ruimte voor de kerkelijke activiteiten. De consistorie moest wijken voor een modern en naar verhouding groot complex van vergaderruimten dat op dezelfde plaats moest verrijzen. Het lijdt geen twijfel dat de realisatie ervan een ernstig verstorend effect heeft op het

Dorpsplein, "een aanslag op authentiek religieus erfgoed en uitgerekend op het moment dat het Jaar tot Behoud van het Religieus Erfgoed (2008) voor de deur stond."

Dit was de aanleiding om wat dieper te duiken in de geschiedenis van deze con-

De voormalige r.-k. kerk van Koudekerke afgebeeld op het Panorama van Walcheren, de 'Zelandiae Descriptio', gemaakt rond 1500 door Antoon van den Wijngaerde.